

Tálas Péter:¹ A varsói NATO-csúcs legfontosabb döntéseiről

Vezetői összefoglaló

- A NATO varsói csúcstalálkozójának döntéseit a megfigyelők a szövetség megújulásának jeleként értékelik.
- A szövetségnek továbbra sincsenek ellenségei, de a jelenlegi bizonytalan időben szükségét látja védelmi és elrettentő képességei megerősítésének.
- A bizonytalanság egyik fő okát a szövetség Oroszország magatartásában látja.
- A NATO védelmi kiadásai 2016-ban 3%-kal nőttek.
- A szövetség „előretolt rotációs jelenléttel” négy zászlóaljharccsoportot helyez el Lengyelország és a balti tagállamok területére.
- A NATO keleti szárnyának megerősítésére tett intézkedések keretében Magyarország katonai vezetési pontot alakít ki.
- A NATO az operatív hadviselés területét kiterjesztette a kibertérre is.
- Kulcsfontosságú megegyezés jött létre a NATO és az Európai Unió között.
- Magyarország szempontjából fontos, hogy a NATO szerepet vállal Európa (tengeri) határainak védelmében.

Jens Stoltenberg NATO-főtitkár történelminek nevezte az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének varsói csúcstalálkozóját, s ha túlzónak is tűnik értékelése, az tény, hogy a NATO-tagállamok állam- és kormányfőinek varsói találkozásán számos olyan döntés született, amelyek a szövetség megújulásának jeleként értelmezhetők.² Jelen írásunkban csupán a 2016. július 8–9-ei találkozó legfontosabb döntéseit foglaljuk össze, a varsói csúcs szélesebb és mélyebb értékelésével pedig egy következő elemzésben kívánunk foglalkozni.

A NATO legtöbb tagállama már hosszú idő óta azt sürgette, hogy a szövetség tegyen komoly lépéseket védelmi képessége hitelességének bizonyítására. A lengyel fővárosban 2016. július 8-án és 9-én megtartott csúcstalálkozó – a legtöbb megfigyelő szerint – hosszú évek óta az első olyan NATO-csúcs volt, ahol Észak-atlanti Szerződés Szervezete komolyan foglalkozott az elrettentés politikájával, és döntéseket is hozott ennek gyakorlati megvalósítására. E döntések legfőbb nyertesei azok az országok – Észtország, Lettország, Litvánia és Lengyelország –, amelyek a 2008-as orosz–grúz háború óta legfőbb szószólói a szövetség megerősítésének. Emellett a csúcs egyik másik fontos törekvése és célja a szövetség egységének külvilág felé való felmutatása volt.

Bár a NATO hivatalosan továbbra fenntartja azt az álláspontját, hogy nincsenek ellenségei, és tevékenysége nem irányul más államok ellen, ugyanakkor a jelenlegi bizonytalan időkben szükségét látja tagállamai biztonsága megerősítésének.³ Az állam- és kormányfők varsói nyilatkozata és a „Varsói nyilatkozat a transzatlanti biztonságról” című dokumentum azonban világossá teszi azt is, hogy e bizonytalanság egyik fontos okát a szövetség – a

¹ Dr. Tálas Péter CSc, a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Stratégiai Védelmi Kutatóközpontjának igazgatója E-mail: talas.peter@uni-nke.hu

² A döntésekről és megállapításokról lásd a varsói csúcs hivatalos dokumentumait. A csúcson a következő nyolc dokumentumot fogadták el. [Joint declaration by the President of the European Council, the President of the European Commission, and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization](#), [online], 2016. július 8. Forrás: www.nato.int [2016. 07. 09.]; [Joint statement of the NATO-Georgia Commission at the level of Foreign Ministers](#), [online], 2016. július 8. Forrás: www.nato.int [2016. 07. 09.]; [Cyber Defence Pledge](#), [online], 2016. július 8. Forrás: www.nato.int [2016. 07. 09.]; [Commitment to enhance resilience](#), [online], 2016. július 8. Forrás: www.nato.int [2016. 07. 09.]; [Warsaw Summit Communiqué. Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Warsaw 8-9 July 2016](#), [online], 2016. július 9. Forrás: www.nato.int [2016. 07. 09.]; [The Warsaw declaration on Transatlantic Security](#), [online], 2016. július 9. Forrás: www.nato.int [2016.07.09.]; [NATO Policy for the Protection of Civilians](#), [online], 2016. július 9. Forrás: www.nato.int [2016. 07. 09.]; [Joint statement of the NATO-Ukraine Commission at the level of Heads of State and Government](#), [online], 2016. július 9. Forrás: www.nato.int [2016. 07. 09.]

³ [Warsaw Summit Communiqué](#). 5. pont.; [The Warsaw declaration on Transatlantic Security](#). 1-6. pont

terrorizmus és közel-keleti és észak-afrikai események mellett – Oroszország magatartásában látja. A dokumentumok az Krím-félsziget annexióját, Kelet-Ukrajna destabilizálását, az orosz haderőnek a NATO határainál tapasztalható provokatív magatartását és Oroszország szíriai beavatkozását említik meg.⁴ A szövetség továbbra is dialógust kíván folytatni Oroszországgal, továbbra is építő jellegű kapcsolatokra törekszik Oroszországgal bármikor, amikor Oroszország cselekedetei ezt lehetővé teszik, nem akarja Oroszországot provokálni, de ezzel együtt kénytelen megerősíteni a NATO keleti szárnyát.⁵

Sokan a NATO-n belüli változás egy komoly jelének tekintik azt is, hogy hosszú évek óta a varsói csúcstalálkozó volt az első, ahol a főtitkár nem a védelmi kiadások emelésére szólította fel a szövetség tagállamait, hanem azt jelenthette be, hogy 2016-ben 3%-kal emelkedett a NATO védelmi költségvetése. Szimbolikus jelzésnek tekintik azt is, hogy a következő NATO-csúcstalálkozóra 2017-ben az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének új főhadiszállásán kerül majd sor, a szövetség központi apparátusa ugyanis az 1960-as évektől egészen napjainkig ideiglenes irodákban és épületekben volt elhelyezve.

A varsói találkozó egyik legfontosabb döntésének a megfigyelők egyöntetűen a szövetségnek azt a döntését tartják, hogy „előretolt rotációs jelenléttel” négy zászlóaljharccsoportot (összesen 4000 katonát) helyez el Lengyelország és a három balti NATO-tagállam területére, így erősítve meg a szövetség keleti szárnyát.⁶ Ezt eredetileg még Barack Obama amerikai elnök ígérte meg Varsóban, 2014 júniusában,⁷ majd meggyőzte ennek szükségességéről a NATO–orosz viszony kiéleződésétől tartó Németországot és Franciaországot. A főtitkár a mostani varsói csúcson bejelentette azt is, hogy az „állandó rotációs jelenlétnel” – amellyel a szövetség formálisan nem szegi meg a 1997-es NATO–orosz megállapodást arról, hogy nem telepít állandó katonai támaszpontokat az új tagállamok területére – időben nincsenek határai. A zászlóaljharccsoportok többnemzetiek lesznek. A Lengyelországba telepített amerikaiak vezetik, helyet kapnak benne a britek és kanadaiak, s egy alegység erejéig talán a németek is. A litvániai Németország vezetői, s a Benelux államok, Franciaország és Norvégia lesz tagja. A lettországi zászlóaljharccsoportot kanadaiak vezetik, lengyel, portugál és olasz részvétellel. Az északatlanti brit parancsnoklás alatt áll majd, s tagjai közül ma még csak Dánia ismert. A zászlóaljharccsoportok összetételét és pontos állomáshelyeit még nem határozták meg, de harckészültségüket állítólag hat hónapon belül el fogják érni.⁸

A NATO keleti szárnyának megerősítése keretében Magyarország – más országokhoz hasonlóan – katonai vezetési pontot, vagyis olyan parancsnoki struktúrát hoz létre területén, amely felkészülten várja, ha NATO katonai erőket kell hozni Magyarország védelme érdekében.⁹

A varsói csúcson döntöttek arról is, hogy a váratlan és meglepetésszerű katonai fenyegetések kezelésére létrehozott nagyon magas készenlétű (2-7 nap) összhaderőnemi haderőcsoport (*Very High Readiness Joint Task Force, VJTF*) létszámát megháromszorozzák, 15 ezer főre emelik, hét keretnemzete¹⁰ számára pedig rotációs tervet dolgoznak ki 2022-ig.¹¹ A főtitkár szerint a VJTF nem csupán a szövetség keleti szárnyán, de Dél-Európában is felhasználható lesz. A NATO Reagáló Erőinek (*NATO Response Force, NRF*) létszáma 40 ezer fő lesz.¹²

A csúcson bejelentették, hogy a NATO rakétavédelmi rendszerének (NATO BMD) parancsnoksága elérte az előzetes készenléti állapotot.¹³ Oroszország megnyugtatása érdekében a rakétavédelmi rendszer romániai (Deveselu), lengyelországi (Redzikowo) és törökországi (Kürecik), valamint a hadihajókon elhelyezett egyéb elemei NATO-parancsnokság alá kerülnek.

⁴ Warsaw Summit Communiqué. 5., 9., 10. és 12. pont.; [The Warsaw declaration on Transatlantic Security](#). 1. pont

⁵ Warsaw Summit Communiqué. 11-15. pont; [The Warsaw declaration on Transatlantic Security](#). 6. pont.

⁶ Warsaw Summit Communiqué. 40. pont.

⁷ Remarks by President Obama at at 25th Anniversary of Freedom Day, [online], 2014. június 4. Forrás: [www.whitehouse.gov](#) [2016. 07. 09.]

⁸ A csúcstalálkozóon a lett külügyminiszter egy interjúban a Rigától 40 kilométerre keletre fekvő Ādažiņi nevezte meg lehetséges helyszíneként. [Szczyt NATO Szefer MSZ Łotwy Za sześć miesięcy bataliony na wschodniej flance osiągnę gotowość bojową](#), [online], 2016. július 9. Forrás: [Gazeta Wyborcza](#) [2016. 07. 09.]

⁹ Orbán: [A NATO is segít a migráció elleni küzdelemben](#), [online], 2016. július 9. Forrás: [Magyar Nemzet Online](#) [2016. 07. 09.]

¹⁰ Egyesült Királyság, Franciaország, Németország, Olaszország, Lengyelország, Spanyolország, Törökország.

¹¹ Warsaw Summit Communiqué. 37. pont.

¹² Sekretarz generalny NATO: [Sojusz to sztuka odstraszania wrogów. Będziemy bronić swojej wschodniej flanki](#), [online], 2016. július 8. Forrás: [Gazeta Wyborcza](#) [2016. 07. 09.]

¹³ Warsaw Summit Communiqué. 57–61. pont.

Az állam és kormányfők azzal, hogy a kibervédelmet a NATO kollektív védelmi feladatai közé sorolták, az operatív hadviselés területét pedig kiterjesztették a kibertérre is, lehetővé tették, hogy egy tagállama elleni koordinált kibertámadást a NATO a szövetség egésze elleni támadásnak tekintsen.¹⁴ Deklarálták azt is, hogy a NATO támogatni fogja a kibervédelmi fenyegetéseinek elhárításával és a kibervédelemmel összefüggő kutatásokat, illetve a tagállamok védelmi iparának együttműködését e téren.

Törökország légtérvédelmének megsegítése érdekében a varsói csúcson döntés született arról is, hogy a szövetség egy légi előrejelző és ellenőrző rendszerrel (AWACS) felszerelt repülőgépet és Patriot légvédelmi rakétarendszereket bocsát Ankara rendelkezésére.¹⁵

Varsóban kulcsfontosságú – számos megfigyelő szerint történelmi – megegyezés jött létre a NATO és az Európai Unió között.¹⁶ Az, hogy a két szervezet kapcsolata jelentős hangsúlyt kap majd a csúcstalálkozón, már előrejelztette, hogy a NATO meghívta az EU vezetőit (Donald Tuskot, az Európai Tanács elnökét, Jean-Claude Junckert, az Európai Bizottság elnökét és Federica Mogherini külügyi és biztonságpolitikai főképviselőt) az Észak-atlanti Tanács ülésére is. A Tusk, Juncker és Stoltenberg által aláírt közös nyilatkozat stratégiai partnerségként definiálja a múltban a biztonság és védelem területén gyakran rivalizáló két szervezetet, és a korábbiaknál jól szorosabb együttműködést ígér a jövőre nézve. A közös nyilatkozat az alábbi konkrét együttműködési területeket jelöli meg:

- a krími és az ukrajnai események kapcsán tapasztalt, a katonai és civil eszközöket felhasználó hibrid hadviselés elleni fellépés terén (közös elemzés, korai felismerés és megelőzés, információmegosztás, hírszerzési együttműködés);
- szélesebb és összehangoltabb közös tengeri fellépés a migráció és az embercsempészet ellen, illetve a Földközi-tenger középső térségének ellenőrzése kapcsán;
- kiterjesztett és koordináltabb együttműködés (gyakorlatok, oktatás-képzés) a kibervédelem területén;
- koherens, egymást kiegészítő és interoperábilis védelmi képességek fejlesztése az EU- és a NATO-tagállamok között;
- a védelmi ipari és kutatási együttműködés erősítésének elősegítése Európában és az atlanti térségben;
- a két szervezet gyakorlatainak koordinálása – beleértve a hibrid gyakorlatokat is –, első lépésként párhuzamos és koordinált gyakorlatokkal 2017-ben és 2018-ban;
- a két szervezet biztonsági és védelmi képességeinek rugalmassá tétele a keleti és déli partnerek számára konkrét programok révén, beleértve a tengeri képességeket is.

Az EU és a NATO a fenti célok megvalósítása érdekében fokozni kívánja az EU Külügyi Szolgálat, a NATO Nemzetközi Törzse és a Bizottság közötti együttműködést.

A NATO a terrorfenyegetés és a szövetség terrorizmus elleni fellépése kapcsán – melyet a varsói nyilatkozat számos pontja érint¹⁷ – két fontosnak tekinthető döntést hozott. Egyrészt 2016 utáni időszakra meg kívánja hosszabbítani a szövetség kiképzési misszióját Afganisztánban (az afgán erők megerősítésére – amelyeknek a képzésében jelenleg az amerikai katonák mellett 1500 NATO-katona vesz részt – 1 milliárd dollárt kíván fordítani).¹⁸ Másrészt katonai és terrorellenes kiképzési missziókat kíván indítani az Iszlám Állam (IS) elleni harc támogatása érdekében Irakban (Bagdad központtal), továbbá Líbiában és Tunéziában. A varsói csúcson az állam- és kormányfők arra az álláspontra helyezkedtek, hogy az helyi erők kiképzése hatékonyabb eredménnyel járt, mintha saját katonai erőket küldenének az ISIS ellen.¹⁹

A szövetség Georgiával (Grúziával) kapcsolatban megállapította, hogy „jó úton halad a NATO-ba”. A NATO–Georgia (Grúzia) bizottság varsói ülésén a szövetség értékelte az ország felkészültségében a walesi csúcstalálkozó óta bekövetkezett változásokat, és további támogatást ígért a kiképzés és a védelmi képességek

¹⁴ [Warsaw Summit Communiqué](#). 70–71. pont.

¹⁵ [Warsaw Summit Communiqué](#). 96. pont.

¹⁶ [Joint declaration by the President of the European Council, the President of the European Commission, and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization](#), [online], 2016. július 8. Forrás: [www.nato.int](#) [2016.07. 09.]

¹⁷ [Warsaw Summit Communiqué](#). 5., 8., 25., 27., 30., 91., 96., 99. és 134. pontok.

¹⁸ [Warsaw Summit Declaration on Afghanistan](#), [online], 2016. július 9. Forrás: [www.nato.int](#) [2016. 07. 09.]; [Warsaw Summit Communiqué](#). 86–88. pont; [NATO: Alliance decides to extend mission in Afghanistan beyond 2016](#), [online], 2016. július 9. Forrás: [www.mfa.gov.pl](#) [2016. 07. 09.]

¹⁹ [Warsaw Summit Communiqué](#). 29., 94–95. pont.

Stratégiai Védelmi Kutatóközpont

ELEMEZÉSEK 2016/10.

olyan területein, mint a hírszerzés, a vezetési és irányítási rendszer, továbbá kijelentette, hogy teljes mértékben támogatja Georgia (Grúzia) területi integritását.²⁰

Végül nyilatkozatot adott ki a NATO–Ukrajna Bizottság is, amely megerősítette, hogy a szövetség támogatja Ukrajna szuverenitását és területi integritását, felszólította Oroszországot is, hogy tartsa tiszteletében a nemzetközi jogot, vonja vissza a Krím bekebelezéséről hozott döntését, és tartózkodjon az Ukrajnával szembeni agresszív lépésektől. Felszólította továbbá a minszki megállapodásban előírt tűzszünet betartására és a kelet-ukrajnai fegyveresek támogatásának beszüntetésére. Az ukrán vezetést – elismerve eddigi erőfeszítéseit – a reformok következetes végrehajtására biztatta, s ebben, valamint Ukrajna saját biztonságának megteremtésében egy átfogó támogatási csomag keretében segítséget ajánlott fel.²¹

²⁰ [Joint statement of the NATO-Georgia Commission at the level of Foreign Ministers](#), [online], 2016. július 8. Forrás: www.nato.int, [2016. 07. 09.]

²¹ [Joint statement of the NATO-Ukraine Commission at the level of Heads of State and Government](#), [online], 2016. július 9. Forrás: www.nato.int [2016. 07. 09.]

Stratégiai Védelmi Kutatóközpont ELEMZÉSEK 2016/10.

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóközpont munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: Nemzeti Közzolgálati Egyetem

Szerkesztés és tördelés:
Bazsó Márton, Csiki Tamás

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

2012–: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)

2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)

2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Tálás Péter, 2016

© Nemzeti Közzolgálati Egyetem, 2016